

INVESTIGATION OF VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS' PERSPECTIVES ON TURKEY'S EUROPEAN UNION MEMBERSHIP

Yazarlar / Authors: Öğretim Görevlisi Dr./ Lecturer Dr. Pınar YÜRÜK¹

Öğretim Görevlisi / Lecturer Özlem TAN²

Abstract

The purpose of this study is to examine the the perspective of the students studying at university to European Union membership process, to determine whether they support the European Union membership and their thoughts on the possibilities of European Union membership. This study uses data from a sample 247 students who have compulsory attendance. The data are analyzed by SPSS 13.0 statistical software. The demographic characteristics of the students were given in the findings of the research, factor analysis was performed and the data were sorted into one dimension. In order to examine the relationships between variables, Independent Sample t-test and One-Way ANOVA was performed. As a result of this analysis, the majority of students supported to the European Union membership of Turkey and had a positive perspective to the European Union membership of Turkey. It also emerged that students, who supported and had a positive perspective to the European Union membership, were in a more positive perspective against the possibiilities of the European Union membership of Turkey.

Keywords: European Union, European Union Process, European Union Membership of Turkey, Perspectives of Students, Saray.

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNE YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite eğitimi alan öğrencilerin Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğine bakış açılarını, Avrupa Birliği üyeliğini destekleyip desteklemediklerini belirlemek ve Avrupa Birliği üyeliğinin getireceği olanaklara ilişkin düşüncelerini açıklamaktır. Araştırmanın örnekleme, ders zorunluluğu bulunan 247 öğrencidir. Verilerin analizi, SPSS 23.0 istatistik programı ile yapılmıştır. Araştırmanın bulgularında, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri verilmiş, faktör analizi yapılmış ve ifadeler tek boyut altında toplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla, Bağımsız Örneklem t Testi ve Tek Yönlü ANOVA testleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklediği, olumlu bir bakış içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği üyeliğini destekleyen ve olumlu bir bakış açısına sahip olan öğrencilerin Avrupa Birliği’nin getireceği olanaklara karşı da daha olumlu bir bakış açısı içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Süreci, Türkiye’nin Avrupa Birliği Üyeliği, Öğrencilerin Bakış Açıları, Saray.

¹ Namık Kemal Üniversitesi, Saray Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Programı, pyuruk@nku.edu.tr.

² Namık Kemal Üniversitesi, Saray Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programı, otan@nku.edu.tr.

1. Giriş

Eğitim; bireye istenilen davranışları kazandıran, toplumların şekillenmesinde öneme sahip sonlanamayacak bir süreçtir. Artık günümüzde eğitim bireyin yaşamında eskiye oranla çok daha fazla önem taşımaktadır. Küreselleşme ile birlikte ülkeler insan kaynaklarına daha fazla önem vermeye başlamakta ve eğitim sistemlerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Artık günlük yaşamda eğitim sosyal bir faaliyet değil, zorunluluktur (Tan, 2013).

Ülkemizde yükseköğretim içinde önemli bir paya sahip olan meslek yüksekokullarının sayısı, bölge özellikleri ve bölgedeki iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda hızla artmaktadır. Meslek Yüksekokullarında gerek sosyal bilimler, gerek fen bilimleri alanında açılan bölümler iş hayatına ara eleman yetiştirme misyonunu taşımaktadır. Küreselleşme olgusu ile birlikte iş hayatı artan ihtiyaçlarını karşılayacak elemanları eğitim kurumlarından özellikle de üniversitelerin ilgili bölümlerinden ve yüksekokullarından beklemektedir. Mesleki ve teknik eğitimin iş dünyasının talep ve ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için sanayi, ticaret ve hizmet sektörleri ile çok yakın bir ilişki ve işbirliği içerisinde bulunulması ve mesleki yeterliliklerin sağlanması kaçınılmazdır. Özellikle meslek yüksekokullarındaki eğitimin sürekli olarak güncelliğini koruması ve öğretim elemanlarının yeterli piyasa tecrübesine sahip olması özel bir önem arz etmektedir (İşseveroğlu ve Gücenme Gençoğlu, 2011). Bu nedenle üniversitelerin ve özellikle de ara eleman yetiştiren meslek yüksekokullarının küreselleşme olgusuyla birlikte değişime rahat bir şekilde ayak uydurmaları gerekmektedir. Küreselleşme olgusuyla birlikte Avrupa Birliği bu süreç içerisinde ön plana çıkan önemli bir topluluk olmaktadır.

Avrupa Birliği'nin (AB) oluşumunu Avrupa'daki düşünsel mirasın veya çabaların sonucuna bağlamak gerekir. Avrupa'nın bütünleştirilmesi ile ilgili fikirler Ortaçağa kadar uzanmaktadır. Bu çağın dinamikleri ve Reform dönemlerinde bugünkü Bütünleşmiş Avrupa'nın fikri yapısı oluşmaya başlamıştır. Avrupa devletlerinin birleştirilmesine yönelik Avrupa Birliği projesi gerçek anlamda 19.yy da şekillenmeye başlamıştır (Akdemir, 2012).

İkinci Dünya Savaşı ise Avrupa bütünleşmesi için bir kırılma noktasını oluşturur. 2. Dünya Savaşı sonrası coğrafi konum itibariyle birbirine yakın olan ülkeler, kendi aralarındaki ticari faaliyetlerin önündeki engelleri kaldırarak ve azaltarak bölgesel bir ekonomik entegrasyona gitme çabası içerisinde olmuşlardır. Robert Schuman Bildirisi ve 1951 yılında Hollanda, Fransa, Lüksemburg, Almanya, İtalya, Belçika devletlerinin imzaladığı Paris Antlaşması ile bugünkü AB'nin temellerini oluşturan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu kurulmuştur. Bu topluluğun kısa zamanda özellikle ekonomik alanda önemli başarılar elde etmesi askeri ve siyasi alanlarda da bütünleşme yolundaki çabalara hız kazandırmıştır. Ekonomik alanda Avrupa devletleri arasındaki daha kapsamlı işbirliği ile Avrupa'da barış ve güvenin oluşturulacağı düşüncesi Batı Avrupa devletleri tarafından kabul görünce 1957 yılında Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu adını alan örgütlenme, 1986 Tek Avrupa Senedi, 1993 Maastricht Antlaşması, 1999 Amsterdam Antlaşması, 2003 Nice Antlaşması, 1 Aralık 2009 Lizbon Antlaşmaları ile gerek ekonomik, gerekse siyasi derinleşme ve genişleme içerisinde olmuştur (Kar, 2010).

AB farklı ulusları gelecek için ortak hedeflerde buluşturan geleceğe dönük bir proje olmuştur. AB, temellerinin atıldığı ilk günden günümüze kadar kuruluş amacını siyasi, toplumsal ve iktisadi bütünü parçalamak değil, parçalanmaları ve bölünmeleri ortadan kaldırmak olarak belirlemiştir. Aynılığın değil, ötekine saygının ortak değer

olduğu bir Avrupa'nın oluşumu hedeflenmektedir. Farklılıklara saygının ortak değer haline geldiği Avrupa'da bu nedenle "Köprü" motifi önemli bir anlam taşır. Euro banknotlarının üzerindeki köprü motifi, AB'nin bu farklılıkları arasındaki etkileşimi ve iletişimi hedeflediğini göstermektedir (Kaya v.d., 2011).

Türkiye de özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan ekonomik ve siyasi organizasyonlara katılma ihtiyacı hissetmiştir. Aynı zamanda Batı'nın değerlerini siyasi ve sosyal yaşama taşıma çabası içerisine girmiştir. Bu çerçevede Türkiye, Avrupa Kıtasında barış ve istikrarı sağlamaya dönük olarak gerçekleştirilen örgütlenmelere ilgi duymuş ve onların bir parçası olmak istemiştir. Bu ilgisini ve çabasını 1959 yılında AET'ye üye olmak için müracaatta bulunarak göstermiştir. Bu başvuru ile başlayan AB'ye üyelik süreci ülkemizin batılılaşma serüveninin en önemli halkasını oluşturmuştur.

Başvurunun kabul edilmesinin ardından 1963 yılında Türkiye'nin AET ile ortaklık anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile başlayan ilişkiler doğrultusunda Helsinki'de 1999 yılında AB üyeleri tarafından aday olarak kabul edilen Türkiye ile 2005 yılında tam üyelik müzakereleri başlamıştır. Türkiye ile AB arasında gerçekleştirilen müzakereler çerçevesinde Türkiye'deki birçok kurum ve kuruluş, AB'ye uyumun sağlanması amacıyla yeniden yapılanma sürecine girmiştir (Sağlam, Özudoğu ve Çıray, 2011).

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde;

Avrupa Birliği'nin ve bu birliğe üyeliğin, tam olarak neleri ifade ettiğinin ve temel dinamiklerinin ne olduğu konusunun, toplumun her kesiminde daha doğru anlaşılması ve doğru uygulamalar ışığında hareket edilmesinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Çünkü Avrupa Birliği'ne katılacak olan Türkiye'den doğal olarak Avrupa Birliği'ne yönelik uyum yeteneğini geliştirmesi beklenecektir. Türk toplumu içinde yer alan bireyler; yani bu ülkenin siyasi karar alıcıları, uygulayıcılar, akademisyenler, hâkimler, savcılar ve her kesimden halk, böyle bir sistem içinde yer alırken; toplumsal, kültürel, politik, ekonomik, kurumsal ve tarihsel bir proje olan Avrupa Birliği ile ilgili, geniş bir ufka ve donanıma sahip olmak durumundadır. Üyelik durumu herkesi ilgilendirmektedir (Canbolat, 202).

Türkiye AB üyelik sürecinde birçok alanda olduğu gibi, eğitim alanında da AB standartlarına uyum sağlamak için çalışmalar yapmaktadır. Türkiye'nin, AB Eğitim alanına dahil olması Jean Monnet programı ile olmuştur. Türkiye eğitim alanında yaptığı yasal düzenlemeler ile eğitimin verimliliğini ve etkinliğini arttırmayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin demografik yapısının genç ve dinamik oluşu, aynı zamanda eğitim çağındaki nüfusun yaklaşık %85 oranında oluşu bu çalışmaları daha da önemli hale getirmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinin etkileri ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmış, Türklerin AB üyeliğini destekleyip desteklemediği araştırılmıştır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere sürecine başladığı dönemde Türk kamuoyunda yapılan araştırmalarda halkın %78'i Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine destek vermekteydi. Aynı dönemde Avrupa Birliği'nin kamuoyu yoklamalarını yapan birim olan Eurobarometer (Eurobarometre) tarafından yapılan anketlerde Avrupa Birliği vatandaşlarının %35'i Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini desteklerken, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine karşı olanların oranı %52 civarında idi. Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar sürekli inişli çıkışlı bir seyir izlemiş, Türk halkının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda tam bir görüş birliğine varmadığı çıkan sonuçlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaların yanında, geleceğe yön

verecek kişiler olarak görülen üniversite öğrencilerinin üzerinde de birçok araştırma yapılmıştır.

Alkan'ın 2013 yılında yaptığı çalışmada bu konuyla ilgili birçok araştırmaya değinilmiştir. Çıkan sonuçlar şu şekildedir: 2003 yılında Gallup tarafından yapılan anketi incelediğimizde Türk halkının %92 oranında Avrupa Birliği'ni desteklediği, 2004 yılında ise bu oranın %78 olduğu ortaya çıkmıştır. 2005 yılında Türkiye ile Avrupa Birliği arasında müzakere sürecinin başlamasıyla birlikte Türk kamuoyunun, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine verdiği desteğin %74 oranında olduğu görülmektedir. 2008 yılında METROPOLL tarafından yapılan anket incelendiğinde Türk kamuoyunun Avrupa Birliğine üyelik konusundaki desteğinin %69'a indiği görülmüştür. Bu durum, müzakere süreci başlamış olmasına rağmen Türk halkının Avrupa Birliği üyeliği konusundaki heyecanını yıllar ilerledikçe yavaş yavaş kaybettiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. German Marshall Found'un 2011 yılında yapmış olduğu Transatlantik Eğilimler adlı araştırmaya göre Türkiye'de Avrupa Birliği üyeliğine olan destek %48'e düşmüştür. 2012 yılında TAVAK tarafından yapılan anket Türk halkının Avrupa Birliği üyeliği konusunda desteğinin en düşük seviyede olduğunu gözler önüne ermektedir. Ankete göre, Avrupa Birliği üyeliğini destekleyenlerin oranı %17'ye düşmüştür.

Meslek Yüksekokulları ülkemizin tarım, ticaret, sanayi, hizmet ve bilişim alanlarının değişen ve gelişen ihtiyaçlarına yanıt verecek nitelikte ara eleman yetiştiren kurumlardır. Meslek Yüksekokullarında öğrenim görmekte olan öğrenciler çok yakın bir gelecekte ülkemizin tarım, ticaret, sanayi, hizmet ve bilişim sektörlerinin önemli bir iş gücü unsuru olarak çalışma hayatına atılacaklardır. Bu sebeple Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ülkemizin geleceği açısından son derece önemli olan Avrupa Birliği hakkındaki algı ve tutumları ile Avrupa Birliği hakkındaki ekonomik ve özgürlükler anlamında beklentileri araştırılması gereken önemli bir konudur (Altay v.d. 2013). Yapılan tüm bu çalışmaların ışığında bu çalışmada, Türkiye'de üniversite eğitimi alan ve farklı bölge, şehir ve kültürden gelen Saray Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin AB'ye yönelik pozitif ya da negatif algı ve tutumları ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışma ile Namık Kemal Üniversitesi Saray Meslek Yüksekokulu (MYO)'ndaki öğrencilerin AB üyeliğine olan bakış açıları ve AB üyeliğini destekleme durumları göz önünde bulundurularak, AB üyeliğinin sunduğu olanaklara ilişkin bakış açılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Birincil veri kaynaklarından, en güvenilir anket yöntemlerinden biri olan yüzyüze anket yöntemi ile veriler toplanmıştır. Anketin uygulanacağı kişiler ile yüz yüze iletişime imkân vermesi, anlaşılmayan soruların açıklanması ve anketin doldurulması sırasında oluşabilecek aksaklıklara hemen müdahale edilebilmesi açısından bu yöntem tercih edilmiştir.

Yapılan literatür taraması ile birlikte amaçlanan konu ile ilgili benzer çalışmalar elde edilmiş, konuya uygun daha önceden tasarlanmış ölçeklerden faydalanılmıştır. Bu ölçekler Hayır'ın 2004 yılındaki çalışmasından ve Alkan'ın 2013 yılındaki çalışmasından elde edilmiş, bu çalışmalar göz önünde bulundurularak 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere 5'li Likert ölçeği hazırlanmıştır. Ölçek, araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla sorulan, AB üyeliğini destekleme durumları ve AB üyeliği'ne bakış açıları

durumlarını ortaya çıkarmaya yönelik çoktan seçmeli ifadeler ile başlamaktadır. Demografik soruların ardından, araştırmada katılımcıların verilen ifadeleri destekleme dereceleri için hazırlanan Likert tipi sorular yer almaktadır.

2015 yılında Saray MYO'daki ders zorunluluğu olan ve olmayan toplam öğrenci sayısı 648'dir. Bu sayı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin bir kısmı ders zorunluluğu olmayan dolayısıyla ulaşılması zor olan öğrencilerdir. Bu nedenle çalışmanın örnekleminde çoğunlukla ders zorunluluğu olan öğrenciler yer almaktadır. Örneklem olarak 2015-2016 Eğitim Öğretim yılında faaliyette bulunan Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Dış Ticaret ve İşletme Yönetimi bölümleri araştırmaya dahil edilmiştir. Örneklemi belirlerken, kolayda örneklem yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntemde araştırmacı, örnek kapsamına alacağı bireylerden ulaşabildiklerini örneklem içerisine dâhil etmektedir (Gegez, 2010). Elde edilen toplam 259 anketten 12 tanesi eksik olarak doldurulduğundan değerlendirmeye dahil edilmemiş, bu nedenle araştırmanın örneklemini 247 olarak belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 23.0 Paket Programı kullanılarak elde edilmiş, sonuçlar literatürden elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.

Bu çalışmanın amacına yönelik olarak ilk aşamada keşfedici araştırma yöntemi kullanılmıştır. Birinci aşamada keşfedici araştırma yönteminin seçilmesinin nedenleri, konu ile ilgili temel unsurların anlaşılması, araştırmanın amacına hizmet edecek olan kavramların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, konunun değişik boyutlarıyla ele alınması ve ikinci aşamaya destek sağlayacak olan kavramlar arasında ilişkilerinin kurulmasıdır. Bu nedenle bu çalışmada, keşfedici araştırma yönteminin kurallarına uygun olarak, eğitim, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelin süreci ele alınmış ve ayrıntılı olarak incelenmiştir. İkinci aşama ise, açıklayıcı (sebeup-sonuç) araştırma yöntemidir. Bu araştırma yönteminin seçilmesinin nedenleri ise, ilk aşamada ayrıntılı bir şekilde incelenen kavramların hipotezlerini oluşturarak, aralarındaki ilişkileri anlamak, bunları açıklamak, oluşturulan hipotezlerin doğruluğunu sınamak ve ilişkileri sonuçlandırmaktır. Bu nedenle bu çalışmada, açıklayıcı araştırma yönteminin kurallarına uygun olarak, ilk aşamada incelenen kavramlar arasındaki ilişkileri ölçebilmek amacıyla hipotezler kurulmuş, üniversite öğrencilerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekleyip desteklemediği, nasıl bir görüş içinde oldukları ve öğrencilerin arasında değişkenlere göre fark olup olmadığı ayrıntılı olarak incelenmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analize tabi tutulması ile ortaya çıkan, öğrencilerin cinsiyet, yaş ve bölümlerinden oluşan demografik ifadelerin ve AB üyeliği'ni destekleme, AB üyeliğine olan bakış açısı ve AB'nin geleceğine ilişkin durumlarını yansıtan ifadelerin frekanslar ve yüzdellik dilimleri verilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerden sonra Likert tipi sorular faktör analizine tabi tutulmuş ve analiz sonuçlarında kullanılacak ifadeler ortaya çıkarılmıştır. Bir sonraki aşamada ise, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik olarak t testi ve ANOVA testleri yapılarak sonuçlar elde edilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2: Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Yüzde (%)	Frekans (f)
Cinsiyet		
Bayan	119	48.2
Bay	128	51.8
Yaş		
20 ve altı	165	66.8
21-25	79	32.0
26-30	3	1.2
31 ve üzeri	0	0
Bölüm		
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	55	22.3
Dış Ticaret	145	58.7
İşletme Yönetimi	47	19.0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 247 öğrencinin frekans dağılımlarına bakıldığında; cinsiyet değişkenine göre 199 öğrencinin (%48.2) bayan, 128 öğrencinin ise (%51.8) ile bay olduğu, yaş değişkenine göre 165 öğrencinin (%66.8) 20 ve altı yaşlarında, 79 öğrencinin (%32.0) 21-25 yaş aralığında olduğu, 3 öğrencinin (%1.2) 26-30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiş, 31 ve üzeri yaşı olan öğrencilerin araştırmaya katılmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölümlerine göre dağılımlarına bakıldığında ise, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları bölümünden 55 öğrencinin (%22.3), Dış Ticaret bölümünden 145 öğrencinin (%58.7) ve İşletme Yönetimi bölümünden 47 öğrencinin (%19.0) olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin AB’ye İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

		Frekans (f)	Yüzde (%)
Türkiye’nin AB üyeliği’ni destekliyorsunuz?	Evet	154	62.3
	Hayır	93	37.7
AB’ye karşı bakış açınız nasıldır?	Olumlu	126	51.0
	Olumsuz	121	49.0
AB’nin geleceğini nasıl görüyorsunuz?	Yok olacak	13	5.3
	Daha kötüye gidecek	38	15.4
	Aynı kalacak	71	28.7
	Daha iyiye gidecek	104	42.1
	Tek süper güç olacak	21	8.5

Araştırmaya katılan öğrencilerin, AB’ye ilişkin görüşlerine ilişkin frekans dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre, öğrencilerin 154’ünün (%62.3) Türkiye’nin AB üyeliğini desteklediği, 93’ünün (%37.7) ise desteklemediği, öğrencilerin 126’sının (%51.0) AB’ye olan bakış açısının olumlu olduğu fakat ona yakın bir oranla 121’inin (%49.0) olumsuz bir bakış açısında sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin AB’nin geleceğine ilişkin düşüncelerinde ise, 13’ünün (%5.3) AB’nin yok olacağını, 38’inin (%15.4) AB’nin daha kötüye gideceği, 71’inin (%28.7) AB’nin şuanki durumu ile aynı kalacağını, 104’ünün (%42.1) AB’nin durumunun daha iyiye gideceğini ve 21’inin (%8.5) AB tek güç olacağını düşündükleri tespit edilmiştir. AB üyeliğini desteklemeyenlerin büyük bir kısmı AB’nin geleceğinin çok kötü olacağını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde AB üyeliğini destekleyen

ve üyeliğe olumlu bakış açısı içinde bulunan öğrenciler, AB'nin çok önemli bir güç olduğunu ve gelecekte öneminin daha da artacağını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılanların demografik özellikleri incelendikten sonra, elde edilen verilere analizlerin uygulanması, analiz sonuçlarına göre ortaya çıkan ilişkilerin yorumlanması aşamasına geçilmektedir. Çalışmanın amacına uygun olarak araştırmada kullanılan ifadelerin analizini kolaylaştırmak için yaygın bir şekilde kullanılan faktör analizinden yararlanılmıştır. İlk olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını test edebilmek için, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) Örneklem Yeterlilik Testi ve Bartlett Küresellik Testi uygulanmıştır.

KMO katsayısı, veri matrisinin faktör analizi için uygun olup olmadığını, veri yapısının faktör çıkarma için uygunluğu hakkında bilgi verir (Büyüköztürk, 2009). KMO değerlerinin 0.60'ın üzerinde olması çoğu zaman yeterli, 0.90'nın üzerinde olması ise örneklem yeterliliğinin faktör analizi ile uyumunun çok iyi olduğunu göstermektedir (Alpar, 2013). Bartlett Küresellik Testi, X^2 (Ki-Kare) değeri ve df (serbestlik derecesi)'ni temel alan bir testtir (Arsham ve Lovric, 2011). Analize tabi tutulacak değişkenler arasındaki ilişkilerin anlamlı ve 0'dan farklı olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 4: KMO ve Bartlett Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Testi	0.938
Bartlett Küresellik Testi	Ki-Kare Değeri 1611.934
	Serbestlik Derecesi (df) 66
	Anlamlılık Düzeyi (p) 0.000

Tablo 3'te görüldüğü gibi, elde edilen verilerin KMO değeri, 0.938 oranında çıkmıştır. Bu oranla birlikte örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygunluğunun "Çok İyi" olduğu tespit edilmiş ve verilerin faktör analizine uygunluğunun ikinci aşaması olan Bartlett Testine geçilmiştir. Yine Tablo 3'te görüldüğü gibi, X^2 değeri 1611.934, df 66 ve $p=0.000$ güven seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum anakütle içerisindeki değişkenler arasında ilişkinin var olduğunu göstermekte, böylece verilerin faktör analizine uygunluğu tespit edilmiş olmaktadır.

Araştırma anketinde yer alan ifadelerin faktör analizine uygunluğu anlaşıldıktan sonra bu ifadelerin toplanacağı faktörleri ve faktörlerin sayısını görebilmek amacıyla Faktör Analizi yapılmıştır. Faktör analizi ile birlikte, araştırmada kullanılan ifadelerin toplanacağı faktörler Özdeğer (Eigenvalue) İstatistiği ile belirlenmiş, bu faktörlerin toplam varyansı ne kadar açıkladıkları test edilmiştir. Bu ölçüm sırasında en çok tercih edilen yöntemlerden biri olan Varimax Eğik Döndürme Yöntemi kullanılmıştır.

Özdeğer, açıklanan toplam varyansın bir faktör tarafından açıklanan kısmını içermekte (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2005) veya bir başka tanıma göre, analizde her bir değişkene ait varyans (Yükselen, 2009:180) olarak da ifade edilmektedir. Özdeğer İstatistiği, 1'den büyük olma kuralı olarak literatürde yer almaktadır (Fabrigar, Maccallum, Wegener ve Strahan, 1999). Faktör yükleri ise, ilgili değişkenin o faktör üzerindeki ağırlığını tanımlamaktadır ve -1 ile +1 arasında değerler almaktadır (Alpar, 2014).

Tablo 5: Faktör Analizi Sonuçları

Faktör İfadeler	Faktör Yükleri	Toplam Özdeğerler	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha
Olanaklar		6.550	54.581	0.923
AB üyeliğinin, ülkemizde yeni iş imkânları oluşturacağını düşünüyorum.	0.735			0.917
AB üyeliğinin, ülkemizde üretilen yerli ürünler için yeni pazarlar açacağını düşünüyorum.	0.631			0.921
AB üyeliğinin, ülkemiz vatandaşlarının daha iyi imkân ve olanaklara kavuşturacağını düşünüyorum.	0.804			0.914
AB üyeliğinin, ülkemizde kişi başına düşen geliri arttıracığını düşünüyorum.	0.754			0.916
AB üyeliğinin, ülkemizin ekonomik gelişimini olumlu etkileyeceğini düşünüyorum.	0.805			0.914
AB üyeliğinin, ülkemizin uluslararası alanda gücünü ve saygınlığını arttıracığını düşünüyorum.	0.765			0.916
AB üyeliğinin, Türk kültürüne olumlu katkı sağlayacağını düşünüyorum.	0.651			0.921
AB üyeliğinin, ülkemizde uygulanan eğitim sistemini olumlu etkileyeceğini düşünüyorum.	0.759			0.916
AB üyeliğinin, ülkemizde modernleşme sürecini hızlandıracağını düşünüyorum.	0.733			0.917
AB üyeliğinin, ülkemizde insan haklarına olumlu katkı sağlayacağını düşünüyorum.	0.786			0.915
AB üyeliğinin, ülkemizde fikir, ifade ve inanç özgürlüğünü geliştireceğini düşünüyorum.	0.759			0.916
AB üyeliğinin, ülkemizi doğu ve batı arasında politik ve kültürel bir köprü haline getireceğini düşünüyorum.	0.658			0.920

Tablo 4'te faktör yükleri, toplam özdeğerler ve açıklanan varyans değerleri verilmiştir. Buna göre, olanaklar değişkeninin özdeğerinin 6.550 olduğu ve açıklanan varyansın da 54.581 olduğu görülmektedir. Faktör yüklerinin tümü incelendiğinde, her bir faktör altındaki ifadelerin ilgili faktördeki yükünün oldukça yüksek olduğu ve en küçük faktör yükünün 0.631 ve en yüksek değer ise, 0.805 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ilgili faktördeki yüklerin yüksek olması ve diğer ifadelerin faktör yüklerinin ise, sıfıra yakın olması sebebiyle analizlerde Tablo 4'teki ifadeler ele alınmıştır. Bu durumda elde edilen faktörler ve bu faktörlere karşılık gelen ifadeler, araştırmanın amacına en iyi hizmet eden ve toplam varyansın da %74.390'ını açıklayan ifadeler olarak ortaya çıkmıştır. Faktörün ve bu faktöre ait ifadelerin α değerlerine bakıldığında hepsinin 0.90 ile 1 aralığında olduğu dolayısıyla yüksek derecede güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi ile elde edilen sonuçlar açıklandıktan sonra, ortaya çıkan ifadelerin normal dağılıp dağılmadığını inceleme aşamasına geçilmiştir. Bu nedenle yapılması gereken analizler çarpıklık, basıklık değerlerini ortaya koymak amacıyla Normallik Testini uygulamaktır. Basıklık (Kurtosis), dağılımın dikliği veya düzlüğü hakkında bilgi vermektedir. Basıklığın pozitif bir değer olması (Kurtosis > 0) normalden daha dik bir dağılıma işaret etmekte, basıklığın negatif bir değer olması (Kurtosis < 0) normalden daha düz bir dağılıma işaret etmektedir (Decarlo, 1997). Çarpıklık (Skewness) ise, dağılımın ortalama etrafında simetriden ne kadar saptığını ölçen yani verilerin simetrisini ortaya koyan ölçüttür (Kalaycı, 2008). Eğer çarpıklık katsayısı sıfırdan küçükse (Skewness < 0) sola çarpık, eğer sıfırdan büyükse (Skewness

> 0) sağa çarpık anlamına gelmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde sonuçların mutlak değerce 1'den çok fazla sapma göstermediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle normallik varsayımı altında analizlere devam edilmiştir.

Araştırmanın amacına uygun olarak değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 'Bağımsız Örneklem t Testi' ve 'Tek Yönlü ANOVA' analizleri yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetine, Türkiye'nin AB üyeliğini destekleme durumu ve AB üyeliğine bakış açıları değişkenlerinin AB'nin getirdiği olanaklar ile olan ilişkilerini incelemek amacıyla t testi, öğrencilerin yaş ve bölüm değişkenlerinin AB'nin getirdiği olanaklar ile olan ilişkisini incelemek amacıyla ise, ANOVA test sonuçları incelenmiştir.

H_0 : Öğrencilerin cinsiyeti bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Öğrencilerin cinsiyeti bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 6: Cinsiyet Değişkenine Göre AB'nin Getireceği Olanaklara İlişkin T Testi Sonuçları

Cinsiyet	Ortalama	Std. Sapma	t Değeri	p Değeri
Bayan	3.2717	0.82306	0.291	0.771
Bay	3.2415	0.80475	0.291	0.771

Tablo 5'teki t testi sonuçlarındaki p değerlerine bakıldığında, $p=0.771>0.05$ olduğu görülmekte, bu nedenle H_0 hipotezi kabul edilmektedir. Böylece AB'nin getireceği olanaklara yönelik olarak, öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş olmaktadır. Ortalamalara bakıldığında ise, hem bay hem de bayan öğrencilerin, AB üyeliği'nin olanakları sağlamadaki ifadelerine olan bakış açıları arasında da çok farklılık olmadığı görülmekte, bu değerler de hipotez testlerini desteklemektedir.

H_0 : Öğrencilerin AB üyeliğini destekleme durumları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Öğrencilerin AB üyeliğini destekleme durumları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 7: AB Üyeliğini Destekleme Durumlarına Göre AB'nin Getireceği Olanaklara İlişkin T Testi Sonuçları

Türkiye'nin AB Üyeliği'ni Destekleme	Ortalama	Std. Sapma	t Değeri	p Değeri
Evet	3.5736	0.67121	9.137	0.000
Hayır	2.7303	0.75235	8.883	0.000

Tablo 6'da t testi sonuçlarındaki p değerlerine bakıldığında, $p=0.000<0.05$ olduğu görülmekte, bu nedenle H_0 hipotezi red edilerek H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Böylece AB'nin getireceği olanaklara yönelik olarak, öğrencilerin AB üyeliğini destekleme durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş olmaktadır.

Ortalamalara bakıldığında ise, AB üyeliği'ni destekleyenlerin AB'nin olanakları sağlamadaki ifadelerine olan bakış açılarının desteklemeyenlere göre daha olumlu katkılar sağladığı ortaya çıkmakta, bu durum da hipotez testlerini desteklemektedir.

H_0 : Öğrencilerin AB üyeliğine bakış açıları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Öğrencilerin AB üyeliğine bakış açıları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 8: AB Üyeliğine Bakış Açısına Göre AB'nin Getireceği Olanaklara İlişkin T Testi Sonuçları

AB Üyeliği'ne Bakış Açısı	Ortalama	Std. Sapma	t Değeri	p Değeri
Olumlu	3.6091	0.66795	7.768	0.000
Olumsuz	2.8884	0.78746	7.742	0.000

Tablo 7'de t testi sonuçlarındaki p değerlerine bakıldığında, $p=0.000<0.05$ olduğu görülmekte, bu nedenle H_0 hipotezi red edilerek H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Böylece AB'nin getireceği olanaklara yönelik olarak, öğrencilerin AB üyeliğine bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş olmaktadır. Ortalamalara bakıldığında ise, AB üyeliği'ne yönelik olarak olumlu bakış açısına sahip olanların, AB'nin olanakları sağlamadaki ifadelerine daha olumlu katkılar sağladığı ortaya çıkmakta, bu durum da hipotez testlerini desteklemektedir.

H_0 : Öğrencilerin okuduğu bölümler açısından ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Öğrencilerin okuduğu bölümler açısından ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 9: Öğrencilerin Bölümlerine Göre AB'nin Getireceği Olanaklara İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Bölüm	Ortalama	Std. Sapma	F Değeri	p Değeri	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi	
					Levene	P
Muh. ve Verg. Uyg.	2.9803	0.82760	6.338	0.002	0.860	0.424
Dış Ticaret	3.4017	0.75216				
İşl. Yönetimi	3.1294	0.88188				

Tablo 8'de ANOVA testi sonuçlarına bakılmadan önce ilk olarak varyansların homojenliği yani eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Varyansların eşitliği için yapılan Levene test sonucundaki p değerine bakıldığında, $p=0.424>0.05$ olduğu görülmekte, bu durum da varyansların eşitliğinin sağlandığını göstermektedir. Varyans eşitliğinin sağlanmasıyla birlikte bu kez, hipotezlerin test edilmesi aşamasına geçilmektedir. Tablo 8'deki p değerine bakıldığında $p=0.002<0.05$ olduğu görülmekte, bu nedenle H_0 hipotezi red edilerek H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Böylece AB'nin getireceği olanaklara yönelik olarak, öğrencilerin okudukları bölümler arasında anlamlı bir

farklılık olduğu tespit edilmiş olmaktadır. Bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla, ‘Bonferroni ve Tukey’ testleri uygulanmıştır ve her iki testte de aynı sonuçlar bulunmuştur. Bu test sonuçlarına göre; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları bölümü ile Dış Ticaret Bölümü arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

H_0 : Öğrencilerin yaşları açısından ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Öğrencilerin yaşları açısından ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 10: Öğrencilerin Yaşlarına Göre AB’nin Getireceği Olanaklara İlişkin ANOVA Test Sonuçları

Yaş	Ortalama	Std. Sapma	F Değeri	p Değeri	Varyansların Eşitliği İçin Levene Testi	
					Levene	P
20 ve altı yaş	3.3364	0.78168	3.514	0.031	1.647	0.185
21-25 yaş	3.0696	0.85187				
26-30 yaş	3.2561	0.66667				

Varyansların eşitliği için yapılan Levene test sonucu Tablo 9’da verilmiştir. Levene Testi p değerine bakıldığında, $p=0.185>0.05$ olduğu görülmekte, bu durum da varyansların eşitliğinin sağlandığını göstermektedir. Varyans eşitliğinin sağlanmasıyla birlikte bu kez, hipotezlerin test edilmesi aşamasına geçilmektedir. Tablo 9’daki p değerine bakıldığında $p=0.031<0.05$ olduğu görülmekte, bu nedenle H_0 hipotezi red edilerek H_1 hipotezi kabul edilmektedir. Böylece AB’nin getireceği olanaklara yönelik olarak, öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş olmaktadır. Bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla, ‘Bonferroni ve Tukey’ testleri uygulanmıştır ve her iki testte de aynı sonuçlar bulunmuştur. Bu test sonuçlarına göre; 20 ve altı ile 21-25 yaş grupları arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

4. Sonuçlar ve Öneriler

Araştırma farklı bölge, şehir ve kültürden gelen, Saray MYO’da okuyan öğrencilerin Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğine olan bakış açılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmadan ve analizlerden ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir: Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemekte ve Avrupa Birliği’ne yönelik olarak olumlu bir bakış açısı sergilemektedirler. Avrupa Birliği’nin geleceğine yönelik tutumlarında ise, büyük bir çoğunluğunun Avrupa Birliği’nin ileride daha iyiye gideceğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre ise, araştırmadan elde edilen ifadeler tek boyut altında toplanmış ve ‘Olanaklar’ şeklinde isimlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Avrupa Birliği’nin getireceği olanaklar konusundaki düşünceleri olumludur. Öğrenciler Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği gerçekleşmesiyle birlikte, yeni iş imkanlara, vatandaşların daha iyi olanaklara kavuşacakları, ekonomik gelişimin artacağını ve buna bağlı olarak gelirlerinin yükseleceğini, kültürler arasındaki köprülerin ortadan kalkacağını, insan haklarına olumlu yönde katkı sağlayacağını ve fikir özgürlüğünün gelişeceğini düşünmektedirler.

Dolayısıyla öğrencilerin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasından sonraki beklentilerinin de yüksek olduğu çıkan sonuçlara göre söylenebilmektedir. Bu sonuçların öğrencilerin cinsiyetine, yaşına, ve bölümlerine göre ve ayrıca Avrupa Birliği'ni destekleme durumlarına ve bakış açılarına göre fark gösterip göstermediği de araştırma kapsamında incelenmek istenen konular olmuştur. Bu amaca göre, Avrupa Birliği olanaklarına yönelik olarak öğrencilerin cinsiyetleri arasında fark olmadığı, fakat bölümlerine ve yaşlarına göre farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Dış Ticaret Bölümü ve Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümleri arasında, Avrupa Birliği üyeliğinin getireceği olanaklara karşı belirgin fark olduğu, yaşlara göre ise, 20 ve altı yaş grubunda bulunan öğrenciler ile 21-25 yaş grupları arasında belirgin farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Avrupa Birliği üyeliğini destekleme durumlarına yönelik olarak çıkan sonuçlarda ise, destekleyenler ve desteklemeyenler arasında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir. Avrupa Birliği üyeliğini destekleyen öğrencilerin Avrupa Birliği'nin getireceği olanaklara karşı daha olumlu bir bakış açısı içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Avrupa Birliği'ne olan bakış açılarının da Avrupa Birliği üyeliğinin getireceği olanaklara karşı farklılık gösterdiği, olumlu düşünen öğrencilerin olanaklar hakkında olumlu fikre sahip oldukları belirlenmiştir. Analizler sonucunda ortaya çıkan bu farkların, öğrencilerin farklı bölgelerde büyüyüp yetişmesinden ve farklı kültüre sahip olmasından, okudukları süre boyunca Avrupa Birliği üyeliği hakkında bilgileri olmasından ya da olmamasından ve farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin farklı dersleri görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu sonuçlara göre, kabul veya red edilen hipotezler aşağıdaki Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 11: Hipotez Test sonuçları

Cinsiyet	H ₀ : Öğrencilerin cinsiyeti bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur. H ₁ : Öğrencilerin cinsiyeti bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.	<u>Kabul</u> Red
AB Üyeliğini Destekleme Durumları	H ₀ : Öğrencilerin AB üyeliğini destekleme durumları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur. H ₁ : Öğrencilerin AB üyeliğini destekleme durumları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.	Red <u>Kabul</u>
AB Üyeliği'ne Bakış Açısı	H ₀ : Öğrencilerin AB üyeliğine bakış açıları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark yoktur. H ₁ : Öğrencilerin AB üyeliğine bakış açıları bakımından iki grubun ortalamaları arasında fark vardır.	Red <u>Kabul</u>
Bölüm	H ₀ : Öğrencilerin okuduğu bölümler açısından ortalamaları arasında fark yoktur. H ₁ : Öğrencilerin okuduğu bölümler açısından ortalamaları arasında fark vardır.	Red <u>Kabul</u>
Yaş	H ₀ : Öğrencilerin yaşları açısından ortalamaları arasında fark yoktur. H ₁ : Öğrencilerin yaşları açısından ortalamaları arasında fark vardır.	Red <u>Kabul</u>

Araştırmadan elde edilen sonuçlar literatürdeki bazı çalışmalar ile benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Buna göre, Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar

Meslek Yüksekokulu'nda 483 öğrenci üzerinde Ünal v.d. tarafından 2012 yılında ve Kırklareli Üniversitesi'nde yedi meslek yüksekokulunda Altay v.d. tarafından 2013 yılında yapılan çalışma da, öğrencilerin Avrupa Birliği üyeliğinin getireceği olanakları desteklediği dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösterdiği incelenmiştir. Bununla birlikte Marmara Üniversitesi'nde 2004 ve 2014 yıllarında Göral v.d. tarafından yapılan çalışmada da benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Bu çalışma Namık Kemal Üniversitesi'nde sadece Saray Meslek Yüksekokulu'nda yapılmıştır. Dolayısıyla çıkan sonuçların genelleştirilebilmesi de kısıtlı olmaktadır. Okulun öğrenci sayısının az olması da örneklem sayısının az olmasına neden olmuştur. Ayrıca elde edilen sonuçlar sadece araştırmanın yapıldığı tarihte okulda bulunan öğrencilere yapılmıştır. Bu nedenle farklı tarih, farklı öğrenci ve farklı örneklem sayısı ile farklı sonuçların elde edilmesi mümkün olmaktadır. Bu çalışma ile Kırklareli Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmalara ve literatüre katkı sağladığı düşünülmekte, gelecekte bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara da yol gösterici olmak hedeflenmektedir.

Kaynakça

- Akdemir, E. (2012). *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*. İstanbul, Seçkin Yayınevi.
- Alkan, N. (2013). *Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Birliği Algısı*. Ankara, Konrad-Adenauer-Stiftung.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler*. Ankara, Detay Yayıncılık, 4. Baskı.
- Alpar, R. (2014). *Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlilik-Güvenilirlik, SPSS'te Çözümleme Adımları İle Birlikte*. Ankara, Detay Yayıncılık, 3. Baskı.
- Altay, A., Ünal, A., Özkan, S., İzmirli Ayan, S. M., Akın Gürdal, S. ve Dursun, B. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Birliği Bakış Açıklarına Yönelik Bir Araştırma. *Karedeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 7-21.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya, Sakarya Kitabevi, 4. Baskı.
- Arsham, H. ve Lovric, M. (2011). Bartlett's Test. *International Encyclopedia of Statistical Science*, 87-88.
- Büyükoztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 15. Baskı.
- Canbolat, İ. (2002). *Küreselleşen Dünya ve Türkiye Aşkın Değerler, Kurumlar ve Politikalar Açında İlişkiler, Sorunlar*. Bursa, Vipaş Yayınları.
- Decarlo, L. T. (1997). On The Meaning and Use of Kurtosis. *Psychological Method*, 2(3), 292-307.
- Fabrigar, L. R., Maccallum, R. C., Wegener, D.T. ve Strahan, E. J. Evaluating th Use of Exploratory Factor Analysis in Psychological Research. *Psychological Method*, 4(3), 277-299.
- Gegez, A. E. (2010). *Pazarlama Araştırmaları*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 3. Baskı.
- Göral, E., Özdemir, L., Yurtkoru, E. S. ve Dartan, M. (2014). Üniversite Gençliğinde Avrupa Birliği Algısı: Marmara Üniversitesi 2004-2014 Anketlerinin Bir

Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Yayın No: 828, Avrupa Birliği Enstitüsü Yayın No: 17. İstanbul, Bilnet Matbaacılık.

Hayır, M. (2004). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkileri (Halkın ve Sanayicinin AB Konusundaki Düşünceleri), *Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 240-256.

İşseveroğlu, G. ve Gücenme Gençoğlu, Ü. (2011). Türkiye’de Meslek Yüksekokullarının Bölge İhtiyaçlarına Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Ocak, 24-36.

Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara, Asil Yayıncılık, 3. Baskı.

Kar, M. (2010). *Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye*. İstanbul, Ekin Yayınevi.

Kaya, A., Aydın Düzgüt, S., Gürsoy, Y. ve Onursal Beşgül, Ö. (2011). Avrupa Birliği’ne Giriş. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sağlam, M., Özüdoğru, F. ve Çıray, F. (2011). Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemi’ne Etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8(1), 87-109.

Tan, Ö. (2013). Avrupa Birliği’nde Eğitim Politikası ve Bologna Süreci. 3. Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu. Ardahan.

Ünal, A., Dursun, B., Özkan, S., İzmirli, S.M., Altay, A. ve Akın Gürdal, S. (2012). Üniversite Eğitimi Alan Öğrencilerin Avrupa Birliği Üyeliğine Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*. 2(1), 21-32.

Yükselen, C. (2009). *Pazarlama Araştırmaları*. Ankara, Detay Yayıncılık, 4. Baskı.